

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ГЕНДЕРУ В НЕНАСИЛЬНИЦЬКІЙ БОРОТЬБІ. САРОДЖІНІ НАЙДУ – СОРАТНИЦЯ ГАНДІ

Матющенко Є. В.

Наук. керівн.: канд. іст. наук, доц. **Вороніна М. С.**
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди*

Традиційно в Індії жінкам відводилася підпорядкована роль в суспільстві, що має соціальний, культурний та економічний вираз. Нерівності, пов'язані з гендером, глибоко вкорінені, але в цілому після здобуття незалежності розглядаються як форми прояву несправедливості, які підлягають обов'язковій ліквідації.

Тому, саме національно - визвольний рух в Індії дав світову унікальну практику діяльності двох ідеологічних, різних за статтю лідерів – М. К. Ганді та С. Найду. Ми маємо унікальну можливість проаналізувати в розрізі цієї боротьби і гендерне питання, яке стояло поруч із отриманням Індії незалежності.

Однією з проблем у вивченні питання є недостатнє його дослідження в історіографії. Такі зарубіжні та вітчизняні історики і публіцисти, як К. Жордіс, О. Горев, О. Чувпило, О. Юрлова та ін. займалися лише вивченням загальних теоретичних основ свараджи та ненасильницької боротьби загалом. Тому наша доповідь є спробою дослідити значення свараджи як основної складової ненасильницької боротьби М.К. Ганді у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Соціально-політична діяльність Ганді була пов'язана з його зусиллями реформувати індуїзм та моральні норми суспільства на користь його демократизації. Так, на своїй щорічній сесії в 1886 р. ІНК заявив, що є політичним органом, завданням якого є боротьба за політичні цілі, а не за соціальні реформи. Проте до середини другого десятиліття ХХ ст., тобто до часу приходу Ганді в активну політику, соціальний ґрунт для реформування індуського суспільства був досить вагомим та підготовленим. Але він підняв цю роботу на якісно інший - масовий рівень, звернувшись до величезного шару традиційно пригнічених чоловіків та жінок [2, с. 69]. Громадянська непокора або неспівпраця з англійською колоніальною адміністрацією, як інструмент

боротьби органічно поєднувалося у Ганді з його ідеями свободи, рівності та соціальної справедливості - не може бути свободи там де є несправедливість і нерівність. Він говорив також, що нерівність чоловіків і жінок є першою загальною розділовою лінією, створеною суспільством, між пригнобленими.

Без знищення цього розділення всі намагання добитися прогресу в розвитку людини і суспільства будуть марними. У боротьбі за незалежність Індії Ганді заявляв про необхідність проведення реформ, щоб позбавитися від соціальної ворожнечі і прискорити просування до свараджу - самоуправління: "Індія не зможе захистити себе або змагатися з іншими країнами, - підкреслював він, - якщо ми дозволимо жінкам - нашій кращій половині залишатися паралізованими". Жінки не є слабкою статтю. Якщо під силою мати на увазі моральну силу, то жінки будуть стояти над чоловіками [1, с. 145].

Ганді стверджував, що історично склалося так, що чоловіки затвердили свою перевагу, і тому у жінок сформувався комплекс меншовартості. Вони повірили в те, що проповідували чоловіки - а саме, що вони слабка стать

За конкретними проблемами Ганді висловлювався цілком безперечно. Так, він заявляв, що звичай дитячих шлюбів є фізичним і моральним злом. Він підриває у громадськості моральність і призводить до фізичного виродження.

Нав'язане традицією вдівство Ганді розглядав як «Нестерпний гніт». Це «опоганює будинок і принижує релігію ». Овдовілі дівчатка повинні бути видані заміж за всіма правилами, на ділі це їх перший шлюб, а не вторинний, писав Ганді, так як їхні чоловіки не дожили до першої шлюбної ночі, а отже, ці дівчатка-вдівці ніколи не перебували в реальному шлюбі [4, с.16].

Він заявляв, що у батька немає права власності над його дітьми. Він їх захисник, але не власник. Шлюб малолітньої дівчинки з дорослим чоловіком Ганді вважав гріховним і стверджував, що такий шлюб є абсолютно незаконним.

Ще рішучіше Ганді виступав проти звичаю затворництва жінок. Він ставив пряме запитання: «Чому жінки не можуть вийти на вулицю і вдихнути свіжого повітря? »Він закликав «розірвати чадру одним потужним зусиллям». Однак, зрозуміло, одним зусиллям, навіть дуже потужним, ця вікова практика не могла бути зруйнована. Потрібні були десятиліття демократичного розвитку Індії, щоб вона в найодіозніших її формах стала йти в минуле [3, с. 361].

Особливий інтерес представляють погляди Ганді на освіту жінок. Він

вважав, що вона була доступною лише меншості жінок. Варто було всю систему освіти повністю змінити в інтересах мас. У ній головне місце має зайняти навчання на рідних мовах. У питаннях освіти жінка повинна мати рівні права і можливості з чоловіком. Разом з тим Ганді вважав, що жінці потрібно пізнати більше знань про виховання і навчання дітей, гігієни, веденні домашнього господарства, оскільки ці турботи є її обов'язком.

На думку Джавахарлала Неру, саме Ганді «вніс значущі зміни в життя наших жінок, коли по його призиву вони величезними масами вийшли зі своїх будинків, щоб взяти участь в боротьбі за свободу Індії» [5, с. 58].

Однією з видатних жінок, що займають особливе місце в боротьбі за права жінок в історії Індії XX ст., є Сароджіні Найдю. Вона почала виступати на зборах і мітингах в Калькутті і Бомбеї на захист прав жінок, проти дитячих шлюбів, полігамії, вічного вдівства, за розвиток жіночої освіти. Вона емоційно впливала на слухачів своїми натхненними промовами, наповненими поетичними образами, що так високо цінувалося в період боротьби [3, с. 349].

Сароджіні була однією з перших в Індії, хто почав боротися за рівноправність жінок в політичному житті. У 1917 році в Бомбеї на провінційній конференції Конгресу вона підняла питання про право голосу на виборах для жінок. У тому ж році на зустрічі лідерів чотирнадцяти жіночих організацій з міністром у справах Індії Едвіном Монтегю Сароджіні вимагала введення самоврядування в Індії і усунення обмежень для участі жінок у політичному та громадянському житті. Свої враження про цю зустріч Монтегю записав в щоденнику: «У нас була цікава депутація жінок, яка поставила питання про освіту для дівчаток і створенні медичних коледжів. Депутацію очолила пані Найдю, поетеса, дуже приваблива і розумна жінка, але я думаю, революціонерка в душі» [3, с. 353].

У грудні 1925 р на сесії Конгресу в Белгаум Найдю була обрана президентом партії. Кандидатуру Сароджіні на посаду президента Конгресу висував Ганді. Однак знайшлося чимало тих, хто висловлював сумніви в цьому виборі. Серед них був великий промисловець Гханшьям Бірла, у якого були тісні зв'язки з Ганді [3, с. 357]. У зв'язку з цим Ганді писав йому: «Я думаю, що Ваші побоювання в відношенні Сароджіні Найдю не мають підстав. Я твердо переконаний в тому, що вона вірно служить Індії і вважаю, що якщо ті, хто займали цей пост раніше, були гідні його, то і вона також гідна цього. Всі

зачаровані її ентузіазмом. Я є свідком її сміливості »[3, с. 358].

До цього ж періоду відноситься діяльність Сароджіні по об'єднанню жіночих організацій з різних районів Індії. З цією метою в січні 1927 р багато в чому завдяки її зусиллям була створена Всеіндійська жіноча конференція. Найду вважала, що боротьба жінок за свої права повинна поєднуватися з боротьбою за звільнення Індії [3, с. 359].

Масова участь жінок в «соляному поході» і відважна поведінка Найду дали поштовх широкій підтримці національно - визвольному руху жінками. Ці події розглядаються істориками як початок жіночого руху в Індії[3, с. 364].

Після завоювання Індією незалежності 78-річна Найду була призначена губернатором найбільшого штату Уттар-Прадеш [3, с. 367]. Зусиллями таких лідерів, як Найду та Ганді Індія ще в роки боротьби за незалежність змогла помітно просунутися в боротьбі за політичні права жінок. Про це свідчать спостереження дружини останнього віце-короля Індії Маунтбеттена – Едвіни, після зустрічей з індійськими жінками – представниками громадських, політичних, культурних кіл. Вона зазначила, що жінки в вищих ешелонах індійського суспільства помітно перевершують жінок в Англії і США за рівнем громадського, політичного і культурного розвитку [3, с. 358].

Отже, підводячи підсумки, слід зазначити, що Індія отримала свою незалежність, а приклад Найду показав, що у вільній, незалежній, пізніше правовій Індії, жінки отримають повні політичні права. Приклад цієї боротьби показує нам, що чоловіки та жінки мають стояти пліч о пліч зі своїми перемогами та поразками. Ми маємо дивитися на діяльність та унікальність кожної людини, а не проявляти різні види дискримінації.

Література:

1. Ганди М.К. Моя жизнь: [пер. с англ. А.М. Вязьминой, Е.Г. Панфилова, Н.А. Ульяновского]. М.: Издательство восточной литературы, 1959. 444 с.
2. Юрлова Е.С. От неприкасаемых к далитам. М.: ИВ РАН, 2003, с.47–55.
3. Юрлова Е.С. Женщины Индии. Традиции и современность. М.: Институт востоковедения РАН, 2014. 520 с.
4. Kumar Radha. The History of Doing. New Delhi: Zubaan, 2007. P. 70.
5. Chattopadhyaya Kamaladevi. The Struggle for Freedom. *Women of India* / ed. Tara Ali Baig. New Delhi: The Publications Division, 1958.